

EUROPEISKA DATATILLSYNSMANNEN

Sammanfattning av yttrande från Europeiska datatillsynsmannen om den framtida utvecklingen av området med frihet, säkerhet och rättvisa

(Hela texten till detta yttrande finns på engelska, franska och tyska på Europeiska datatillsynsmannens webbplats www.edps.europa.eu)

(2014/C 224/04)

1. INLEDNING

1. Syftet med detta yttrande är att bidra till den fortsatta utvecklingen av EU:s politik på området för frihet, säkerhet och rättvisa genom bättre integrering av integritets- och uppgiftsskyddet i alla EU-institutioners verksamhet. Yttrandet är ett svar på två meddelanden som kommissionen antog den 11 mars 2014 beträffande framtiden för rättsliga och inrikes frågor⁽¹⁾, resolutionen som antogs av Europaparlamentet den 2 april 2014 med en granskning av Stockholmsprogrammet och diskussioner i rådet avseende de strategiska riktlinjer för lagstiftningsprogrammet och den operativa programplaneringen som Europeiska rådet för första gången kommit fram till i enlighet med artikel 68 FEUF.
2. Detta är en kritisk tidpunkt för EU:s roll när det gäller rättsliga och inrikes frågor. Vi närmar oss slutet av den övergångsperiod som angavs i Lissabonfördraget. Efter den ska kommissionens befogenheter att väcka talan om överträdelse och EU-domstolens befogenheter gälla fullt ut för EU:s lagar om polissamarbete och straffrättsligt samarbete⁽²⁾. Enligt fördraget har stadgan om de grundläggande rättigheterna fått status som primärrätt, och domstolen har i de senaste domarna klargjort begränsningarna för lagstiftarens utrymme för skönsmässig bedömning när en åtgärd utgör hinder för dessa rättigheter⁽³⁾.
3. Under de senaste fem åren har dessutom oron över integritets- och uppgiftsskyddet ökat mer än någonsin enligt många förmenande. I januari 2012 lade kommissionen fram ett förslag till ett lagstiftningspaket för reformering av uppgiftsskyddet i EU⁽⁴⁾. Sedan juni 2013 har tilltron till sekretessen för personuppgifter skadats genom avslöjanden av Förenade staternas och andra underrättelseorgans massövervakning av enskilda EU-medborgare. Helt nyligen, i april 2014, ogiltigförklarade domstolen datalagringsdirektivet⁽⁵⁾ genom en av de båda domar som nämnts ovan, eftersom det i hög grad åsidosätter de grundläggande rättigheterna. Åtgärderna på EU-nivå beträffande uppgiftsskydd har verkligen fått global betydelse, vilket till exempel har visat sig genom den grad av internationell bevakning och lobbyverksamhet i samband med reformeringen av ramverket för uppgiftsskydd som ledde till cirka 4 000 ändringsförslag under Europaparlamentets första behandling⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Se punkt 8 nedan i detta yttrande.

⁽²⁾ Övergångsbestämmelserna slutar gälla den 1 december 2014; artikel 10, protokoll nr 36 om övergångsbestämmelser, som är en bilaga till Lissabonfördraget.

⁽³⁾ Se, i detta sammanhang, domstolens (stora avdelningen) dom av den 9 november 2010 i de förenade målen C-92/09 och C-93/09, *Schecke och Eifert*, och särskilt dom av den 8 april 2014 i de förenade målen C-293/12 och C-594/12, *Digital Rights Ireland och Seitlinger*. I det första fallet framhöll domstolen också att lagstiftaren måste ta mindre genomgripande alternativ för en särskild åtgärd under tillräckligt övervägande.

⁽⁴⁾ COM(2012) 11 final; COM(2012) 10 final.

⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/24/EG den 15 mars 2006 om lagring av uppgifter som genererats eller behandlats i samband med tillhandahållande av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster eller allmänna kommunikationsnät och om ändring av direktiv 2002/58/EG (EUT L 105, 13.4.2006, s. 54).

⁽⁶⁾ Den första behandlingen ledde till Europaparlamentets lagstiftningsresolution av den 12 mars 2014 beträffande ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet för sådana uppgifter (allmän uppgiftsskyddsförordning) (COM(2012) 0011 – C7-0025/2012 – 2012/0011(COD)) (ordinarie lagstiftningsförfarande: första behandlingen).

4. De rättsliga, tekniska och samhällseliga utmaningarna för beslutsfattarna och lagstiftarna på området rättsliga och inrikes frågor kommer säkerligen att öka under den period som de strategiska riktlinjerna ska omfatta. Europeiska rådets nya riktlinjer kan dessutom bidra till att återupprätta tron på EU:s förmåga att skydda de enskilda på ett effektivt sätt. Vi föreslår därför att Europeiska rådet explicit tar upp följande ämnen i de nya riktlinjerna:
- a) Den behandling av enorma mängder av personuppgifter som krävs enligt många av EU:s lagar och strategier på området med frihet, säkerhet och rättvisa.
 - b) Svagheter hos de åtgärder som inte respekterar de grundläggande rättigheterna, något som vi har sett prov på i samband med datalagringsdirektivet och som också kan gälla för andra pågående initiativ såsom paketet "smarta gränser" ⁽¹⁾ och de olika instrument som har med registrering av passageraruppgifter att göra ⁽²⁾.
 - c) Vikten av att så snart som möjligt anta ett starkt och moderniserat ramverk för uppgiftsskydd i EU, vilket också ska användas som kompass för EU:s utrikespolitik.
 - d) Behovet av att integrera integritets- och uppgiftsskydd i utvecklingen av alla nya strategier och ny lagstiftning på området med frihet, säkerhet och rättvisa.
5. Efter att ha bidragit till ett liknande förfarande för fem år sedan erbjuder vi oss i detta yttrande att samarbeta med EU:s institutioner för att förbättra lagstiftningens kvalitet ur ett uppgiftsskyddsperspektiv, som en del av en ny samarbetsmodell ⁽³⁾.

6. SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

36. Nyttan av EU:s åtgärder på området med frihet, säkerhet och rättvisa ifrågasätts ofta, särskilt av medlemsstaterna. Behållningen är att en konsekvent strategi säkerställs, till exempel genom att proportionella samverkande system skapas som samtidigt kan främja säkerhet och uppgiftsskydd. Vi anser att de nya strategiska riktlinjerna är ett utmärkt tillfälle för institutionerna att dra lärdom och utveckla verktyg för att förbättra de ofta otillräckliga skyddsåtgärderna för den grundläggande rätten till uppgiftsskydd.
37. EU måste visa att det har dragit lärdom av de senaste fem årens erfarenheter och insett att det inte kan anta åtgärder som vid närmare betraktande åsidosätter grundläggande rättigheter och inte uppfyller nödvändighets- och proportionalitetskraven. Såsom kommissionen vid ett flertal tillfällen har påpekat måste stadgan nu fungera som kompass för EU:s politik och lagar. Europeiska datatillsynsmannen är beredd att medverka i processen.
38. Genom Europeiska rådets nya riktlinjer har unionen ett lämpligt tillfälle att visa sin avsikt att återställa tilltron till dess förmåga att skydda enskilda personer på ett effektivt sätt. Vi föreslår därför att Europeiska rådet explicit tar upp följande ämnen i de nya riktlinjerna:
- a) Den behandling av enorma mängder av personuppgifter som krävs enligt många av EU:s lagar och strategier på området med frihet, säkerhet och rättvisa.
 - b) Svagheter hos de åtgärder som inte respekterar de grundläggande rättigheterna, något som vi har sett prov på i samband med datalagringsdirektivet och som också kan gälla för andra pågående initiativ såsom paketet "smarta gränser" och de olika instrument som har med registrering av passageraruppgifter att göra.

⁽¹⁾ Se Europeiska datatillsynsmannens yttrande av den 18 juli 2013 om förslaget till förordning om inrättande av ett system för in- och utresa och förslaget till förordning om ett program för registrerade resenärer.

⁽²⁾ Här ingår ett EU-system för registrering av passageraruppgifter (KOM(2011) 32 slutlig) och ett eventuellt förslag beträffande överföring av passageraruppgifter till tredjeländer (http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/planned_ia/docs/2014_home_004_transfer_pnr_data_3rd_countries_en.pdf [nedladdad den 3 juni 2014]).

⁽³⁾ Se, beträffande denna strategi mer generellt, Europeiska datatillsynsmannens policydokument 2014, "The EDPS as an advisor to EU institutions on policy and legislation: building on ten years of experience", som har offentliggjorts på Europeiska datatillsynsmannens webbplats.

- c) Vikten av att så snart som möjligt anta ett starkt och moderniserat ramverk för uppgiftsskydd i EU, vilket också ska användas som kompass för EU:s utrikespolitik.
- d) Behovet av att integrera integritets- och uppgiftsskydd i utvecklingen av alla nya strategier och ny lagstiftning på området med frihet, säkerhet och rättvisa.
39. Man skulle kunna säkerställa en fullständig integrering av integritets- och uppgiftsskyddet i utvecklingen av alla nya strategier och ny lagstiftning på området med frihet, säkerhet och rättvisa genom att
- integrera uppgiftsskyddsfrågor i allmänna konsekvensbedömningar,
 - fastställa alternativa mindre genomgripande sätt att uppnå politiska mål,
 - förbättra uppgifternas kvalitet och stärka de registrerades rättigheter och tillgång till tvistlösning,
 - utvärdera informationsutbytet i förhållande till de politiska målen, och
 - säkerställa att enskilda EU-medborgares rätt till uppgiftsskydd respekteras i internationella avtal med tredjeländer.

Utfärdat i Bryssel den 4 juni 2014.

Peter HUSTINX
Europeiska datatillsynsmannen
